

Advies betreffende het voorontwerp van een marien ruimtelijk plan

Nummer:	INBO.A.2012.125
Datum advisering:	2 oktober 2012
Auteurs:	Eric Stienen, Erika Van den Bergh, Maurice Hofmann en Sam Provoost
Contact:	Lieve Vriens (lieve.vriens@inbo.be)
Kenmerk aanvraag:	e-mail op datum van 28 augustus 2012
Geadresseerden:	Kabinet van de Minister van Economie, Consumenten en Noordzee T.a.v. Marijn Rabaut Raadgever Noordzee Kunstlaan 7 1210 Brussel Marijn.Rabaut@VandeLanotte.fed.be

AANLEIDING

De regering wil een procedure uitwerken om te komen tot een marien ruimtelijk plan. Deze procedure zal in een koninklijk besluit beschreven worden. Bij het vernieuwd marien ruimtelijk planningsproces, wil men bijzondere aandacht besteden aan het betrekken van 'belanghebbenden', van overheidswege of daarbuiten.

Zo staat in de procedure een informeel overleg gepland vooraleer te komen tot een voorontwerp van het marien ruimtelijk plan. Het advies kadert in deze context. Om het voorontwerp zo goed mogelijk af te stemmen op de huidige en toekomstige gebruiken, zoekt het kabinet antwoord op onderstaande vragen.

VRAAGSTELLING

1. Wat zou de kerndoelstelling van het marien ruimtelijk plan moeten zijn?
2. Zijn er bepaalde probleempunten die bijzondere aandacht verdienen?
3. Wat zijn mogelijke opportuniteiten (bijvoorbeeld meervoudig ruimtegebruik, energiepotentieel...)?
4. Zijn er relevante documenten of cijfergegevens beschikbaar? Hierbij wordt o.a. gedacht aan gekende behoeften, waar mogelijk uitgesplitst naar korte, midden- en lange termijn.
5. Hoe dient het marien ruimtelijk plan de relatie zeezijde/landzijde van de Belgische kust te behandelen, indachtig de geografische scope met name de Belgische zeegebieden?
6. Welke graad van flexibiliteit en detailgraad is wenselijk?

TOELICHTING

1. Kerndoelstelling

Vanuit een ecologisch standpunt zou een mariene ruimtelijke planning maximaal rekening moeten houden met de instandhouding van kwetsbare soorten en habitats in het Belgisch deel van de Noordzee en eveneens nauw moeten aansluiten bij de instandhoudingsdoelstellingen die werden opgesteld voor kustgebonden terrestrische soorten en habitats. Ook moet worden gestreefd naar een ruimtelijk strategie die een goede milieutoestand (Mariene Strategie, in voorbereiding) bewerkstelligt.

2. Probleempunten

Omdat het marien-ecologisch onderzoekslandschap en de wetenschappelijke kennis in België sterk horizontaal gelaagd is volgens de verschillende ecosysteemcomponenten zouden reeds bij het voorontwerp van het marien ruimtelijk plan alle actoren op het gebied van leefmilieu een gezamenlijke visie moeten uitwerken zodat er maximaal rekening kan worden gehouden met de bescherming van alle ecosysteemcomponenten en er geen tegenstrijdige voorstellen worden gedaan. Hierin verdient ook de aansluiting van marien beschermde gebieden met Vlaamse (zee- landinterface) en met buitenlandse beschermingszones maximale aandacht.

Momenteel ondervindt het mariene ecosysteem een sterke druk van visserijactiviteiten. Vooral bodemberoerende visserij en warrelnetvisserij vormen een bedreiging voor de instandhouding van beschermde habitats en soorten. Binnen het project WAKO-II (Depestele *et al.*, 2012) werd een methodiek ontwikkeld waarmee de ecosysteemeffecten van deze vormen van visserij ruimtelijk en temporeel in kaart kunnen worden gebracht. Deze techniek maakt het mogelijk om tot een uitgebalanceerde ruimtelijk planning te komen ten aanzien van visserij waarbij de negatieve ecologische effecten minimaal blijven. De methodiek werd, afgezien van enkele case-studies (zie Depestele *et al.*, 2012), nog niet in praktijk toegepast. Een interne studie naar de specifieke interacties tussen visserij en zeevogels (Stienen *et al.*, 2012), die onlangs werd overgemaakt aan de Dienst Marien Milieu, kan als basis dienen voor het in kaart brengen van de effecten van visserij op de hogere trofische niveaus. Het probleem is echter dat er geen geïntegreerde ecosysteemvisie bestaat met betrekking tot deze effecten.

Recent wetenschappelijk onderzoek op grond van nieuwe verspreidingsgegevens heeft duidelijk gemaakt dat de huidige mariene Vogelrichtlijngebieden (VR) niet optimaal zijn voor de bescherming van enkele zeevogels (Vanaverbeke *et al.*, 2011). Bovendien is het INBO van mening dat de grillige vorm van VR1, VR2 en VR3 de handhaving van potentiële maatregelen ten aanzien van de bescherming van zeevogels niet in de hand werkt. Een herziening van de huidige perimeters zou bespreekbaar moeten zijn.

De verdeling van bevoegdheden tussen federaal (marien) en gewestelijk (kust, visserij etc.) kan tot problemen leiden als het gaat over een geïntegreerde aanpak van de kustzone. Als het bijvoorbeeld gaat over de inrichting van integrale kustreservaten die polders-duinen-strand en Noordzeebanken omvatten of over de impact van warrelnetvisserij zou een geïntegreerde aanpak voorop moeten staan.

3. Opportuniteiten

De instandhouding van sommige sterk verstoringsgevoelige soorten en habitats zou naar Nederlands voorbeeld (zie http://www.rijkswaterstaat.nl/water/natuur_en_milieu/natuurmaatregelen/voordelta/index.aspx) kunnen worden geregeld via de instelling van permanente dan wel tijdelijke rustgebieden waar antropogene activiteiten verboden zijn of sterk gereguleerd worden.

Er wordt best gezocht naar alternatieve broedgebieden voor zilver- en kleine mantelmeeuw, gezien er gevreesd wordt voor maatschappelijke overlast. Voor kleine mantelmeeuw is bovendien een instandhoudingsdoel wat betreft de broedpopulatie vooropgesteld. Ook het Sternenschiereiland gelegen in het Vogelrichtlijngebied 'Kustbroedvogels te Zeebrugge-Heist' zal op middellange termijn naar alle waarschijnlijkheid plaats moeten maken voor havenactiviteiten hetgeen eveneens een compensatieopgave met zich meebrengt. Aangezien er momenteel aan Vlaamse zijde onvoldoende geschikte alternatieven beschikbaar zijn, zal de zoekzone voor de instandhoudingsverplichting mogelijk worden uitgebreid met de zeegebieden nabij Zeebrugge. Momenteel doen zich daar enkele opportuniteiten voor. Er kan bijvoorbeeld gedacht worden aan de aanleg van een artificiële broedplaats ter hoogte van een transformatorplatform of een pilootproject in het kader van Vlaamse Baaien 2100.

4. Documenten en cijfergegevens

Het INBO beschikt over een uitgebreide database met betrekking tot de verspreiding en het gedrag van zeevogels in het Belgisch deel van de Noordzee. Deze gegevens zijn reeds uitvoerig geanalyseerd en beschreven. Actuele informatie over de verspreiding van zeevogels is onder meer te vinden in Haelters *et al.*, 2004; Vanermen *et al.*, 2006 en Degreear *et al.*, 2010). Actuele informatie met betrekking tot interacties tussen visserij en

militaire activiteiten op zeevogels is onder andere te vinden in (Courtens *et al.*, 2011 en Stienen *et al.*, 2012), maar er ontbreekt tot op heden een gedegen analyse van de impact van deze en andere antropogene activiteiten op zeevogels.

5. Relatie zeezijde/landzijde

Aangezien verschillende activiteiten op zee consequenties hebben voor de natuurwaarden aan de terrestrische kant en omgekeerd activiteiten op Vlaams grondgebied effect hebben op het Noordzee-ecosysteem, dient een ruimtelijk plan hier terdege rekening mee te houden. Tot op heden ontbreekt het aan een doordachte aansluiting van mariene natuurgebieden op terrestrische natuurgebieden (en omgekeerd), een integrale bescherming van onze kustgebonden natuurwaarden en een geïntegreerde beheervisie op de overgang tussen land en zee. Datzelfde geldt overigens ook voor marien beschermde gebieden en andere natuurwaarden die zich op de landsgrenzen met Frankrijk en Nederland bevinden.

6. Flexibiliteit en detailniveau

Naar onze mening is een ruimtelijk plan zonder gedetailleerde visie ten aanzien van het gebruik en het beheer van de verschillende zones van weinig betekenis. De afbakening van een habitatrictlijngebied, bijvoorbeeld, krijgt pas betekenis als dat gekoppeld wordt aan doelstellingen ten aanzien van het herstel of de instandhouding van een bepaald habitatype. In die zin moet er dan ook een bepaalde mate van flexibiliteit mogelijk zijn wanneer op termijn bijvoorbeeld zou blijken dat met de huidige beheermaatregelen of de huidige omvang van een beschermingsgebied de instandhoudingsdoelstellingen niet gehaald kunnen worden.

CONCLUSIE

Het marien ruimtelijk plan zou maximaal moeten voorzien in de instandhouding van Europees beschermde soorten en habitats. Dit vraagt een gedetailleerde uitwerking van een gezamenlijke visie door alle actoren op het gebied van leefmilieu. Door een uitgebalanceerde ruimtelijke planning (met o.a. het incalculeren van rust- of compensatiezones, flexibiliteit wat betreft de perimeters van mariene Vogelrichtlijngebieden) kunnen negatieve antropogene effecten op het marien ecosysteem minimaal blijven. Dergelijke planning biedt tevens kansen om te voldoen aan de instandhoudingsverplichtingen ten aanzien van een aantal zeevogels. Om te komen tot een integrale bescherming van kustgebonden natuurwaarden dient het marien ruimtelijk plan bovendien maximaal aan te sluiten bij beheervisies van aanpalende natuurgebieden.

REFERENTIES

Courtens W., S. Degraer, J. Derweduwen, J. Haelters, K. Hostens, E.W.M. Stienen & S. Vandendriessche (2011). Discussienota structureel overleg Dienst Marien Milieu – Defensie. Eindrapport in opdracht van de Federale Overheidsdienst Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu, Directoraat-generaal Leefmilieu. Brussel, België. 44 pp.

Degraer S., W. Courtens, J. Haelters, K. Hostens, T. Jacques, F. Kerckhof, E. Stienen & G. Van Hoey (2010). Bepalen van instandhoudingsdoelstellingen voor de beschermde soorten en habitats in het Belgische deel van de Noordzee, in het bijzonder in beschermde mariene gebieden. Eindrapport in opdracht van de Federale Overheidsdienst Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu, Directoraat-generaal Leefmilieu. Brussel, België. 132 pp.

Depestele J, W. Courtens, S. Degraer, J. Haelters, K. Hostens, J.-S. Houziaux, B. Merckx, H. Polet, M. Rabaut, E.W.M. Stienen, S. Vandendriessche, E. Verfaillie & Vincx M. (2012) *An integrated impact assessment of trammel net and beam trawl fisheries "WAKO II" - Final Report*. Brussels : Belgian Science Policy Office 2012 – 233 p (Research Programme Science for a Sustainable Development).

Haelters J., L. Vigin, E.W.M. Stienen, S. Scory, E. Kuijken & T.G. Jacques (2004). Ornithologisch belang van de belgische zeegebieden: identificatie van mariene gebieden die in aanmerking komen als speciale beschermingszones in uitvoering van de Europese Vogelrichtlijn. Bulletin van het Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen 74 (Suppl.). Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen: Brussel. 90 pp.

Stienen E.W.M., W. Courtens & N. Vanermen (2012). Interacties tussen visserij en zeevogels: elementen voor een impactanalyse. INBO.IR.2012.31. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Brussel. 23 pp.

Vanaverbeke J., A. Braarup Cuykens, U. Braeckman, W. Courtens, E. Cuveliers, K. Deneudt, A. Goffin, B. Hellemans, T. Huyse, G. Lacroix, M. Larmuseau, J. Mees, P. Provoost, M. Rabaut, T. Remerie, M. Savina, K. Soetaert, E.W.M. Stienen, H. Verstraete, F. Volckaert & M. Vincx (2011). Understanding benthic, pelagic and airborne ecosystem interactions in shallow coastal seas. "WestBanks". Final Report. Brussels : Belgian Science Policy Office 2011 – 82 p. (Research Programme Science for a Sustainable Development)

Vanermen N., E.W.M. Stienen, W. Courtens & M. Van De Walle (2006). Referentiestudie van de avifauna van de Thorntonbank. IN.A.2006.22. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Brussel. 135 pp.